

Libellen op Voorne

Van 2 tot 12 augustus 1994 hielden de zoogdierenwerkgroep en de plantenwerkgroep van de JNM hun zoka op Voorne. Behalve naar planten en zoogdieren is er ook vrij veel naar libellen gekeken. Het resultaat hiervan: 19 soorten libellen, te weten:

<u>Wetensch. naam</u>	<u>Nederlandse naam</u>	<u>Voorkomen</u>
Lestes barbarus	Zwervende pantserjuffer	A
L. dryas	Tangpantserjuffer	VA
L. sponsa	Gewone pantserjuffer	VA
L. viridis	Houtpantserjuffer	VA
Coenagrion puella	Azuurwaterjuffer	Z
Erythromma viridulum	Kleine roodoogjuffer	6
Enallagma cyathigerum	Watersnuffel	Z
Ischnura elegans	Lantaartje	ZA
Aeshna cyanea	Blauwe glazenmaker	A
A. mixta	Kleine glazenmaker	A
Anax Imperator	Grote keizerlibel	Z
Somatochlora metallica	Metaalglanlibel	1 ex.
Libellula depressa	Platbuik	1 ex.
L. quadrimaculata	Viervlek	1 ex.
Orthetrum cancellatum	Oeverlibel	VZ
Sympetrum danae	Zwarte heidelibel	1 ex.
S. flaveolum	Geelvlekheidelibel	A
S. sanguineum	Bloedrode heidelibel	ZA
S. striolatum	Bruinrode heidelibel	Z

Libellennieuwsbrief Nr4 1994

Opvallend is dat de Watersnuffel *Enallagma cyathigerum*, de Azuurwaterjuffer *Coenagrion puella* en de Viervlek *Libellula quadrimaculata*, zo zeldzaam zijn. Dit zijn bij vennen op zandgrond vaak zeer algemene soorten. Duinen zijn echter kalkrijk i.t.t. bijvoorbeeld de Brabantse zandgronden, en dus zijn de vennen veel minder zuur in de duinen. De waarnemingen van de azuurwaterjuffer en de viervlek komen van één ven, waar tevens de grote keizerlibel *A. Imperator* vloog. De aanwezigheid van knolrus (*Juncus bulbosus*) versterkt het vermoeden dat dit ven bezig is te verzuren.

Lestes barbarus, de zwervende pantserjuffer

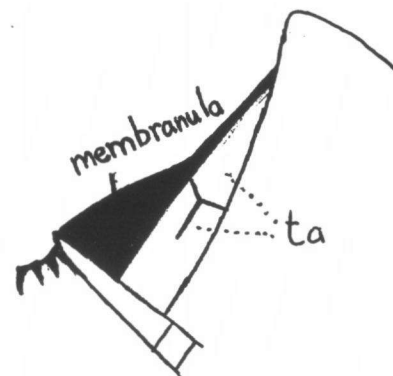
Deze in Nederland vrij zeldzame soort was tijdens het zoka in bijna iedere duinvallei aanwezig. Meestal met behoorlijk veel exemplaren en ook paringswielen waren vrij veel te zien. Deze soort profiteert van het extreem warme weer, dat met name de eerste drie dagen van ons kamp teisterde.

Erythromma viridulum, de kleine roodoogjuffer

De meest westelijke waarneming van deze soort ($x=430.5$ $y=65.3$). Er werden 6 exemplaren waargenomen door André & Marcel Hospers. Gezien het biotoop (een 3 meter brede sloot met veel hoornblad en aarvederkruid) betreft het waarschijnlijk een populatie.

Glazenmakers, *Aeshna spec.*

Op het kamp zijn zeker twee soorten gezien, de kleine glazenmaker *Aeshna mixta* en de blauwe glazenmaker *Aeshna cyanea*. Beide waren vrij algemeen, en werden vaak ver van water aangetroffen. In de libellentabel van Duijm en Dutmer (1985) en de libellentabel voor België (1991) wordt als kenmerk voor de ♂♂ blauwe glazenmaker het driehoekje ta genoemd, dat 3 of 4 cellig moet zijn. Tijdens het zoka werd een exemplaar gevangen dat in zijn ene vleugel een 4-cellig, maar in zijn andere vleugel een 5-cellig driehoekje ta had. Eerder heb ik ook al een exemplaar gevangen bij Oss, die in beide vleugels een 2½-cellig driehoekje ta had. (zie tekening). De ODONTabel gebruikt het kenmerk van driehoekje ta (hierom ?) niet. Ook zagen we boven een poeltje (64.3 435.1) een vrij kleine *Aeshna* die ontzettend fel blauw was. M.b.v. een fotoboek dachten we aan de zuidelijke glazenmaker *Aeshna Affinis*, maar helaas was hij zo snel weer verdwenen dat we hem niet konden vangen.

Aeshna cyanea,
exemplaar uit Oss

Metaalglanslibel *Somatochlora metallica*

Tijdens het eten van een boterham passeerde ons plotseling een vrij grote libel met een metaalglanzend groene kleur. Helaas was hij te snel verdwenen om hem te vangen. Vanwege de datum (9 augustus) kan het eigenlijk alleen de metaalglanslibel geweest zijn.

Libellennieuwsbrief Nr4 1994

Heidelibellen, *Sympetrum spec.*

De bloedrode heidelibel *Sympetrum sanguineum* was in de duinen verreweg het algemeenst. Hij zat bij elk ven, langs elk pad en bij vrijwel iedere open plek. Daarna werd tot mijn aangename verassing de geelvlekheidelibel *Sympetrum flaveolum* het meest waargenomen. Deze mooie soort bleef bijna altijd in de buurt van het water i.t.t. de bloedrode heidelibel. In de vlucht lijkt hij iets lichter rood, met een enigzins gele waas, die natuurlijk veroorzaakt wordt door zijn gele vleugelbasis. Slechts op één plaats (62.4 434.0) ving ik bij toeval een ♀ zwarte heidelibel *Sympetrum danae*. Het exemplaar vloog tussen de bloedrode en geelvlekheidelibellen. De bruinrode heidelibel *Sympetrum striolatum* werd gezien door Andre en Marcel Hospers (64.8 436.8), helaas vermelden zij geen aantal. De steenrode heidelibel *Sympetrum vulgatum* werd helemaal niet gezien. Deze laatste drie soorten zijn in Nederland heel algemeen, daarom is het enigzins vreemd dat zij zo weinig gezien zijn. De libellentabel (Duijm en Dutmer, 1985) zegt over *Sympetrum striolatum*: 'Bij stilstaand water met modderbodem, vooral duinplassen en afgravingen'.

Ik kan drie oorzaken voor de afwezigheid van *Sympetrum danae*, *striolatum* en *vulgatum* bedenken:

- De duinvalleien vallen vaak droog in de zomer, en zij kunnen daar niet tegen.
- De duinvalleien op Voorne hebben weinig of geen modderbodem, en die hebben ze nodig.
- Terwijl sommige soorten profiteren van het hete weer, werkt het juist negatief voor deze drie soorten. In dat geval zou het door het gehele land te zien moeten zijn.

Tenslotte:

Na het stuk van Vincent in de vorige nieuwsbrief heb ik tijdens het kamp eem middag gezocht naar de weidebeekjuffer *Calopteryx splendens*. In de polder achter de duinen bovenden zich enkele brede traag stromende sloten, die qua biotoop overeenkwamen met mijn waarnemingen bij Oss. Helaas is de weidebeekjuffer niet gezien. Rest mij nog om Marcel, Andre, Rudolf en Riemke te bedanken voor hun waarnemingen.

Rob van de Haterd

